

Kjønn og utvikling. Tanker om hvordan gutter lærer å tape.

Inge Jørgensen – Spesialrådgiver i PP-tjenesten - inge@inge.no

Publisert i Utdanning nr.18 – 2013 s.38-39

Det var på PP-tjenestens kurs på Storefjell i juni 2013 at Thomas Nordahl foreleste om "Tilpasset opplæring" og viste en plansje hvor det framkom at guttene ligger etter jentene i utvikling på områder som «Språklige ferdigheter», «Sosiale ferdigheter», «Utagerende atferd», men ikke på «Sosial isolasjon». Jentene grupperer seg, sier Nordahl, gjerne rundt en dronning, mens guttene sosialiserer seg i hierarkier og dermed må gjennomgå en kiving for å finne sin plass i hierarkiet. Det var herfra jeg fikk noen tanker om hvordan guttene sosialiseres til tapere i utdanningsksamfunnet. Den nevnte kivingen, som er nødvendig for at guttene skal finne sin plass, griper kvinnene inn i. De forstår ikke dette, verdsetter det ikke, korrigerer og oppfordrer til og belønner helt andre aktiviteter. Nå går mer enn 90% av barna i barnehage hvor mer enn 90% av de ansatte er kvinner. I min verden, i PP-tjenesten, er det ingen tvil om at disse kvinnene ikke forstår guttene. Nordahl hadde et eksempel på hvordan aktivitetene i barnehagen favoriserer jentene. Historien er slik; *Barna er på tur i skogen hvor de oppfordres til å se seg rundt og lære nytt om skogens flora og fauna. En av guttene går med øynene lukket, snubler avgårde og strever med framdriften. Han ble spurt hvorfor han går med øynene igjen og svaret var: «Da slipper jeg å tegne det jeg ser».* På tur i skogen ville det vært naturlig for guttene løpe rundt, klatre i trærne, spikke med kniv og leke indianer og hvit. Å gå og se og siden tegne, er en feminin syssel som et fåtall gutter vet å sette pris på. Kvinnene i barnehagen melder opp inntil 12% av barna til vurdering i PP-tjenesten, 70% gutter. Og hvorfor? Jo, fordi de ikke henger med språklig og sosialt. Men hvilket språk og hvilke sosiale ferdigheter er det de skal lære?

Jeg var tilkalt til en barnehage oppunder jul et år hvor en gutt manglet språk, eller i alle fall var det mangelfullt, mente de i barnehagen. Mitt oppdrag var å finne ut om han kanskje lå tilbake og så på andre områder. Så jeg tok med meg en ikke-språklig evnetest, en Leiter-R, og fikk gutten på plass ved et lite bord, mens hans far satt litt tilbaketrukket og så på. Gutten var flink han, litt forsiktig kanskje, men svarte godt med handlinger slik testen krevde og viste at han mestret. Da vi var ferdig og jeg skrøyt og sa han kunne gå, gikk han raskt til døra, åpnet den med et rykk og sprang ut i gangen mens han ropte med høy, klokkeklar og vakker Grenlandsdialekt; «Guttær, julenissen er her». Med det resultat at guttene kom springende i stor fart med høye rop og mye støy. Jentene trakk seg tilbake til dokkekrokene og de voksne kvinnene hysjet på guttene. «Gå pent og bruk innestemme!» var deres korrigerende oppfordring. Hvordan i all verden kan en tenke seg at det er bra for guttene å gå rolig og bruke innestemme når de har mulighet til å oppleve det største som kan oppleves på denne tiden av året? Det kan da ikke være bra for guttene å få korreksjon når de viser slikt engasjement, slik glede og iver?

Kvinnene i barnehagen er godt hjulpet i sin forståelse av hva som er godt for gutter av psykologer og pedagoger som legger all vekt på de kvinnelige språklige og sosiale ferdigheter som en kompetanse som må til for å forebygge konflikter og vold. Forskerne Mari Pettersvold og Solveig Østrem stiller seg skeptiske til hvordan Kunnskapsdepartementet fremmer en forståelse av to-åringers atferd som "antisosial" og "aggressiv" (http://morgenbladet.no/ideer/2012/konstruerer_adferdsproblemer). I og med at 70% av de som meldes PP-tjenesten er gutter, må det være guttenes atferd som bekymrer og jentene som viser seg kompetente. Selv om mange gir uttrykk for at det er bra å ha menn i barnehagen og at guttene kan trenge mannlige rollemodeller, så er det ingen som, så langt jeg har

kunnet bringe i erfaring, har tatt for seg at det finnes genetiske forskjeller og hvordan evolusjonen har frambrakt en mannlig atferd, både språklig og sosial, som noe vesensforskjellig fra kvinners. At det er slik bør ikke forundre, men fokus er sjelden her, snarere på den såkalte "likestillingen mellom kjønnene." Så også da Turistforeningens tidsskrift "Fjell og Vidde" i august 2013 skrev om gutteturer og jenteturer. Guttene drar på lange dagsmarsjer i røft terreng og velger ubetjente hytter. I sekken har de multiverktøy, ølboks, lommelerke og fiskestang. Jentene velger turer i ikke for utfordrende terreng, betjente hytter med treretters middag og i sekken har de maskara, intimservietter, balsam og fuktighetskrem og en liten knert. Debatten blir om framstillingen er diskriminerende der den kunne vært om hvorfor det er slike forskjeller.

Det iverksettes en rekke programmer for at barna skal få gode ferdigheter på de to områdene, språklige og sosiale ferdigheter. «Du og jeg og vi to» og «Danseskjema» er eksempler på slike. To søk på nettet ga ingen indikasjoner på at disse hadde noen oppmerksomhet på kjønnsforskjeller. Men vi kan lese hos Folkehelseinstituttet at språkvansker nok har en arvelig dimensjon og at de forekommer mest hos gutter, men heller ikke her finner vi noen fokus på genetikk og evolusjon (<http://www.fhi.no/artikler/?id=95274>). Og langt mer alvorlig, ingen fokus på hvordan en kan legge til rette for at guttene fortsatt kan være gutter, gjøre gutteting og samtidig lære språklige og sosiale ferdigheter.

Jeg forstår det slik at både forskere, rådgivere og pedagogene i barnehagen helt har unnlatt å ta hensyn til at "Kvinner er fra Venus og Menn er fra Mars." Ser vi på fangebefolkningen, må vi erkjenne at menn er taperne. De er sosialisert til å tro at deres språk og deres handlinger er ubrukelige, så de finner på noe annet. Eller vi kan se på næringslivets vellykkete, hvor vi også ser flest menn, paradoksalt nok. De framstår ikke som spesielt verbale, ikke de kvinnene vi finner blant vinnerne heller. Fiskeren fra Møre og nykyprioten fra Norge ytrer seg kort og konsist, med få, men viktige ord. De framstår ikke som svært sosiale heller, mer som handlekraftige enn omgjengelige. Og kvinnene nøyer seg oftest med et vakkert smil. De sier ikke stort. Jeg antar at dersom de var blitt veiet og målt i barnehagen, ville de blitt henvist til PP-tjenesten.

Nemi er en tegneserie med status som seriøs. Denne stripa viser med all ønskelig tydelighet at det er forskjeller på kvinner og menns språk:

Eller Zits for den sakens skyld:

Alt dette vet vi uten at vi tar hensyn til det. Det er min erfaring. Det er her jeg fortviles. Guttene utsettes i barnehagen, og seinere i skolen, for en systematisk påvirkning i form av korreksjoner som tenderer til mobbing. De korrigeres systematisk på sine guttegreier og møter ingen forståelse, ingen veiledning, ingen anerkjennelse som kan hjelpe dem å finne fram på sin måte. De må lære jentenes måter for å få bekreftelse og oppnå anerkjennelse. Hans-Erik Kjeldsen, nå pensjonert rektor, gikk i musikkbarnehagen da han fikk vite av sin mor om at han ikke kunne synge guttesanger der. Musikk læreren, en ellers herlig kvinne, hadde gitt beskjed. Sangen ble derimot godt mottatt på farens arbeidsplass en stund seinere. Den går sånn:

«Høyt oppe på bjerget satt Johan dreit. Han hadd' ikke pappir, så det va'kke så greit. Og fluene surra og myggen den beit, men like forbanna satt Johan og dreit.»

Kjeldsen hadde lært av de litt større guttene i gata, som naturlig var den gangen. I dag er det ingen som kan lære guttene dette, og om noen forsøkte, ville førskolelæreren kommet og korrigert dem.

Hele skolen er bygget på samme forståelse. Elevene skal sitte rolig, arbeide ved pulten, finne sin plass i samfunnet ved samtale og stille lek. Guttene fortsetter derfor å være overrepresentert i PP-tjenesten gjennom hele grunnskolen. Det er først i videregående at jentene kommer etter i godt monn, men da helst med psykiske plager etter et langt liv i en skole som gir lite rom for fysisk aktivitet og hvor kvinners talemåter og kvinners væremåter er det eneste som gjelder.

Forskere og metodeutviklere utfordres hermed til å ta grep om kjønnsforståelsen, fokusere på kjønnsforskjeller og sørge for at også guttene blir møtt på sine premisser, med forståelse for deres vei til en plass i fellesskapet, med anerkjennelse for å finne løsninger ad ulike veier, veier som vi må forske på for å få øye på. Hva gjør de vellykkede guttene, de som oppfører seg som gutter og likevel lærer seg både å tale og oppføre seg? Det er vel spennende?